

Égi zsebóra

Ha felpattan a nappal nikkeles hátlapja, és elénk tárul az égi zsebóra: csillag-fogaskerekek, tejút-rúgók villódnak; s nézi, nézi

az Órásmester, felcsippentve, mint lupét, a Holdat; s én is ideleenn találgatom - miért késik vagy siet: Mint hidegben a sínek, a Jelen

miért húzódik össze, míg a Múlt habzó teje a lábasból kifut, és rákozmal a Jövő plattnijára - kapargatod késsel is, hiába.

Felpattintja a nappal nikkeles hátlapját Isten, kezébe veszi a kronométert, piszkálgatja, majd fejét csóválja, és zsebre teszi.

S a dohánymorzsák, a pipaparázs-égette fekete lyukak között ketyeg a Menny, s ide-oda gurul Jézuska üveggolyója: a Föld.

Baka István: Farkasok órája

Azaz a hajnali szürkület, amikor még sötét az éjszaka, de mintha kifáradt volna, s lassan megadja magát a kelő napnak. Aki ilyenkor riad föl álmából, az már nehezen tud újra elaludni, gondolkodni kénytelen. Van min - sugallja Baka István kötete. Századvég - ezredvég, tehát dekadencia, ugyanakkor alig vagyunk túl egy rendszerváltáson, jó-szerével még megérteni, feldolgozni se volt időnk, máris a fásult kiábrándultság vett erőt rajtunk. Nem tud szabadulni az értelmiségi (költő az) a de ja vu érzéstől, hogy mindez már volt, megtörtént egyszer, szóval mindig így volt e világi élet egyszer fázott, máskor lángban égett, de a finnyás lélek, a gondolkodó mindenkor csalatkozott. Liszt Ferenc (övé az egyik ciklus a kötetben) még lelkesedhetett vagy boronghatott Hamleten, hisz' adva volt a romantika - 19. század - díszlete, fekete drapériák, lobogó gyertyák, koponya a dolgozóasztalon, a haláltánc is egy nagy hapening, amelyben a résztvevők jobban meg vannak hatódva önmaguktól, mint a nézők, s mintsem, hogy valóban átélhetnék a Lét tragikumát. Schopenhauer, Nietzsche és Marx százada volt az, a hité, hogy elég néhány fogaskereket kijavítani a világ szerkezetében, s minden jóra fordul, az élet mindenki számára tartalmassá, értelmessé, széppé és megélhetővé válik. A 20. század végén túl a fasizmuson-bolsevizmuson, Holocauston-Gulágon az ember már kételkedni se bír, csak nyeli keserű nyálát és undorodik. S visszaálmodja magát a renaissance Dániába, ahol Hamlet már halott, Fortinbras az úr, svédül ragozza az ígét. Értem én Baka Istvánt: Yorickok voltunk, vagyunk, azaz nem szereplői, csupán fáradt rezo-

nórei a kornak. Mily nevetségesegek, szánalmasak ma már a vátesz pózok, szerepek („a'la népben nemzetben gondolkodni"...), hisz" a döntéseket máshol, mások hozták, s mi jó-szerével még a tartalmukat sem ismerjük. Yorick a humanista, mert élni kell, sőt túlélni, kiszolgálja a svédeket, tagadja, leplezi dáságát, s csak a kocsmában bátor. Lesz dolga ezzel a jelenséggel az irodalomtörténetnek egy majdani „lyukasórának". Mert a legénykedő pózok is felértékelődnek utóbb, „én már akkor is megmondtam", opuszokat, életműveket temet be a könyörtelen Idő, hogy sose ássák ki a hamu alól. Kegyetlen önítélet ez, de Baka István egy pillanatig se szentimentális. Az ó Hamletje alkoholista (ki nem ivott - eleget - ebben a boldogságot ígérő rendszerben?!) - s végeredményben az undorba hal bele. Yorick persze, aki mindent látott, tud, megért, bohóckodik, önmagát is kicsúfolja. Ez az ó lelkének fényüzése, kis zsoldért, apánásért.

Volt itt persze szerelem is. Költőnk Leningrádban találkozik Másával, hogy - feltehetően örökre - elveszítse a szemé elől. Nosztalgia? Az! Senki se választhatja meg az ifjúságát, a kort, amelyben élnie adatott. A mi ifjúságunk a vértől, szennytól lucskossá vált hó birodalmának bakancsai alatt adatott. Szép volt? Elmult visszavonhatatlanul, s lassan elmúlunk mi is. Fine siecle. Századvég, ezredvég, világvége, hisztériák. Az élet persze megy tovább - még sose volt úgy, hogy valahogy ne legyen -, már nélkülünk. Karcsú kötetek maradnak utánunk, mint a Bakák és a keserű utóíz...

(Szekszárd, 1992.)